

Ks. dr hab. Adam Kubiś, prof. KUL
Katedra Egzegezy Ewangelii i Pism Apostolskich
Instytut Nauk Biblijnych
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin
adamkubis@kul.pl

Lublin, 21.09.2024 r.

**Recenzja osiągnięcia naukowego oraz aktywności naukowej
dr Anny Rambiert-Kwaśniewskiej,
oraz opinia w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego**

Poniższa recenzja jest realizacją decyzji Rady Doskonałości Naukowej, która pismem nr DRK.Z1.00.3.2004 z dnia 15 kwietnia 2024 r. wyznaczyła mnie na recenzenta w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Annie Rambiert-Kwaśniewskiej w dziedzinie nauk teologicznych w dyscyplinie nauki teologiczne. O powyższej decyzji zostałem poinformowany przez sekretarza komisji habilitacyjnej, dra hab. Sławomira Zatwardnickiego, dnia 14 maja 2024 r.

Struktura poniższej recenzji odpowiada trzem kryteriom oceny osoby wnioskującej o nadanie stopnia doktora habilitowanego zdefiniowanym w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” (Dz.U. 2018 poz. 1668), rozdział 3, art. 219, ust. 1, punkty od 1 do 3. Kryteriami tymi są: 1) posiadanie stopnia doktora; 2) posiadanie osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej; 3) wykazanie się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

1. Pierwsze kryterium: stopień doktora

Dr Anna Magdalena Rambiert-Kwaśniewska uzyskała stopień doktora nauk teologicznych na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu, na podstawie rozprawy doktorskiej „Agonistyka Pawła z Tarsu. Studium metafor” (promotor: ks. prof. dr hab. Mariusz Rosik). Dyplom doktorski nr 258 został wydany 12 czerwca 2013 r. Rozprawa została opublikowana pod tytułem „*Walczy w dobrych zawodach o wiarę*” (1 Tm 6,12a). *Relektura metaforyki sportowej w listach proto- i deuteropawłowych* (Bibliotheca Biblica; Wrocław: TUM 2014; ss. 323).

Wnioskodawczyni uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych (dyscyplina: literaturoznawstwo) nadany uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 28 lutego 2017 r. Dyplom doktorski nr 34/2017 został wydany 29 maja 2018 r. Tytuł rozprawy doktorskiej brzmi „Tkaniny w hebrajskim i greckim Starym Testamencie”. Promotorem był dr hab. Gościwit Malinowski, prof. UW, a promotorem pomocniczym dr Krzysztof Morta. Praca ta została opublikowana jako *Terminologia tekstylna w Biblii Hebrajskiej i Septuagincie. Cz. 1: Włókna i tkaniny* (Rozprawy i Studia Biblijne 51; Warszawa: Vocatio 2019; ss. 302).

Dr Rambiert-Kwaśniewska zdobyła gruntowne wykształcenie w zakresie nauk teologicznych, zwłaszcza biblistyki, oraz filologii klasycznej, uzyskując dwa stopnie doktora w dwóch różnych dziedzinach i dyscyplinach nauk. Habilitantka spełnia w ten sposób pierwsze kryterium ustawowe dla osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego jakim jest posiadanie stopnia doktora (art. 219, ust. 1, pkt 1).

2. Drugie kryterium: Znaczny wkład osiągnięcia naukowego w rozwój dyscypliny

Ocena formalna. Ustawodawca stawia przed osobami ubiegającymi się o stopień doktora habilitowanego wymóg posiadania w dorobku osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (art. 219, ust. 1, pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.). Wnioskodawczyni wskazała jako osiągnięcie naukowe spełniające to kryterium monografię pt. *Terminologia tekstylna w Biblii Hebrajskiej i Septuagincie. Szaty, dodatki i tekstylia użytkowe* (Wrocław: Chronicon 2023; ss. 580).

Monografia jest tematyczną kontynuacją problematyki podjętej przez Wnioskodawczynię w doktoracie z literaturoznawstwa. W doktoracie przedstawiono kwestie związane z surowcami (włókna i tkaniny) oraz ich barwieniem/bieleniem. W rozprawie przedstawionej jako osiągnięcie habilitacyjne tematem są szaty, tekstylne dodatki i tekstylia użytkowe. Obie książki łączą się zatem tematycznie tworząc użyteczne kompendium współczesnej wiedzy na temat starożytnych surowców (włókien i tkanin) i produktów odzieżowych (szat) i tekstyliów wspomnianych w Biblii Hebrajskiej i Septuagincie. Warto nadmienić, że wnioskodawczyni jest także autorką monografii *Tekstylia w Nowym Testamencie* (Bibliotheca Biblica; Wrocław: TUM 2022; ss. 196). Wszystkie trzy książki tworzą zatem kompleksowe omówienie problematyki tekstylnej w całej tradycji biblijnej.

Rozprawa wskazana jako osiągnięcie habilitacyjne podzielona jest na sześć rozdziałów, poprzedzonych wykazem skrótów i wstępem oraz zwieńczonych konkluzją, bibliografią i streszczeniem w języku angielskim. Rdzeniem pracy są cztery rozdziały, z których każdy poświęcony jest jednemu z czterech wielkich zbiorów pism biblijnych: (1) Tora, (2) Prorocy, (3) Pisma – stosując terminologię hebrajską (*Tanach*) oraz (4) księgi greckie ze zbioru LXX, które nie weszły do Biblii Hebrajskiej. Autorka nazywa tę ostatnią grupę „apokryfami LXX”. Użycie tutaj terminu „apokryf” jest kalką z języka angielskiego, gdyż w literaturze anglosaskiej o proveniencji protestanckiej tak określa się starotestamentowe księgi deuterokanoniczne. Wybór takiego określenia, biorąc pod uwagę odmienne znaczenie terminu „apokryf” w języku polskim, może budzić wątpliwości. W języku polskim przyjęło się użycie słowa „apokryf” na oznaczenie ksiąg pozabiblijnych/niekanonicznych oraz wyrażen „księga deuterokanoniczna ST” i „księgi deuterokanoniczne ST” na określenie starotestamentowych ksiąg greckich nieobecnych w kanonie Biblii hebrajskiej. Faktem jest również, że LXX zawiera księgi, które nie weszły do katolickiego kanonu biblijnego (np. 3 i 4 Mch, 3 Ezdrasza, Ps 151) czy też do żadnego kanonu biblijnego współczesnych wspólnot żydowskich i chrześcijańskich (np. Psalm Salomona); te księgi rzeczywiście nazwiemy apokryfami. Mając na uwadze powyższe trudności, autorka rozprawy rozważnie wprowadziła skrót „tzw.” do tytułu rozdziału tworząc zwrot „tzw. apokryfy” i tym samym obejmując zarówno starotestamentowe księgi deuterokanoniczne, jak i apokryfy LXX (np. PsS).

Każdy z powyższych czterech rozdziałów ma identyczną strukturę: (1) szaty uniwersalne (np. odzież, ubiór), (2) odzienie wierzchnie (np. płaszcz), (3) odzienie spodnie (np. tunika, pieluchy), (4) szaty kapłańskie (jedynie efod), (5) elementy tekstylne (np. rąbek, skraj, poła), (6) tekstylia żałobne i pokutne (jedynie wór), (7) tekstylne dodatki (np. przepaska, pas, turban,

zawój, frędzle, sznurek, welon, zasłona, przepaska biodrowa), (8) tekstylia użytkowe (np. wór, sakiewka, nitka, kotara, sznur mierniczy, wstążka). Po każdym z tych czterech rozdziałów występują także ekskursy, które w czterech przypadkach dotyczą namiotu oraz w dwóch – sideł i sieci (zob. brak kursywy w tytule – s. 457 i 579; brak odpowiednika polskiego dla *'ōhel* – s. 201).

Zasadniczo analiza każdego terminu hebrajskiego w rozdziałach od drugiego do czwartego, tworząc w każdym przypadku odrębny paragraf, składa się z (1) zestawienia tabularycznego w którym znajdują się referencje biblijne odnoszące do fragmentów w których pojawia się termin hebrajski oraz wykaz ekwiwalentów greckich, (2) analiza etymologiczna terminu hebrajskiego i słów greckich (wskazanie na pokrewne rdzenie/morfemy/terminy w innych językach semickich i indoeuropejskich), (3) analiza semantyczna (dookreślenie desygnatów, hipotetyczna rekonstrukcja/deskrypcja danego elementu stroju).

Rozdział pierwszy dotyczący szat i strojów na starożytnym Bliskim Wschodzie (w tym Egipcie) z uwzględnieniem kultury grecko-rzymskiej (ss. 25-57) jest zależny w swej treści od części pierwszego rozdziału wcześniejszej monografii (z 2022 r.) poświęconej tekstyliom w Nowym Testamencie: „Tekstylia historyczne na biblijnym Lewancie” (ss. 44-71). Autorka uczciwie wskazała jednak na tę zależność (tj. nieuchronne powtórzenie treści) umieszczając trzykrotnie odpowiednią informację (s. 20 oraz dwa przypisy: nr 28, s. 25; nr 140, s. 52).

Wstęp zawiera kluczowe elementy niezbędne w rozprawach naukowych z obszaru nauk biblijnych: (1) jasne zarysowanie celu, (2) *status quaestionis* oraz (3) kwestie metodologiczne. Te trzy części mogły zostać jaśniej wyróżnione w strukturze wstępu poprzez nadanie im odpowiedniej numeracji oraz nadanie tytułu pierwszej z nich.

- (1) Zasadniczy cel rozprawy został zdefiniowany jako (a) analiza terminów związanych z szeroko rozumianymi tekstyliami w ich kontekście literackim i historycznym (kulturowym), która ma prowadzić do (b) doprecyzowania niesionych przez te terminy komunikatów odnośnie do symboliki i teologii (s. 10). Na innym miejscu (s. 19) cel badań jest zdefiniowany jako wskazanie na pochodzenie, datację i rekonstrukcję funkcji i zwyczajów tekstylnych w Biblii Hebrajskiej.
- (2) W części poświęconej *status quaestionis* omówione zostały dotychczasowe publikacje dedykowane tekstyliom. Wykluczając prace dedykowane materiałom (surowcom, tkaninom) i kolorom jako osobną kategorię (traktują o nich monografie autorki z 2019 i 2022 r.), Autorka podzieliła publikacje poświęcone strojom i tekstyliom użytkowym na trzy grupy: (1) terminologia tekstylna obecna w Biblii Hebrajskiej; (2) terminologia tekstylna zawarta w hebrajskiej/aramejskiej literaturze peritestamentalnej, w tym głównie w zwojach znad Morza Martwego (Wnioskodawczyni omawia jednak tylko jeden artykuł dotyczący tkanin i ubrań mieszkańców osady w Qumran); (3) terminologia grecka zawarta w LXX, NT i apokryfach. Recenzowana monografia zalicza się do grupy pierwszej i trzeciej. Wnioskodawczyni wspomina także dwie publikacje dotyczące tekstyliów w świetle znalezisk archeologicznych autorstwa izraelskiej badaczki Shamir (2005, 2015). Dr Rambiert-Kwaśniewska przedstawia także trzy główne kierunki współczesnych badań nad tekstyliami biblijnymi: (1) archeologia Ziemi Świętej: datowanie i identyfikowanie artefaktów z Izraela/Palestyny w powiązaniu z danymi biblijnymi; (2) studia porównawcze z krajami Lewantu: wskazywanie paralel pomiędzy danymi biblijnymi i archeologicznymi z terenu Izraela/Palestyny a danymi (artefaktami: w tym teksty) z innych regionów starożytnego Bliskiego Wschodu (np. Egipt, Mezopotamia), także na płaszczyźnie leksykalnej i ikonograficznej; (3) studia leksykalne prowadzone na podstawie tekstu biblijnego (etymologia, kontekst literacki).

- (3) Procedura badawcza zarysowana we wstępie jest konsekwentnie realizowana w analizach obecnych w rozdziałach stanowiących trzon rozprawy (II-V). Arsenal wykorzystanych metod, podejść i narzędzi jest pokaźny (podejścia diachroniczne i synchroniczne, elementy klasycznych metod historyczno-krytycznych, analiza lingwistyczna, semantyczna, komparatystyczna). Z tej racji autorka określa swoje podejście metodyczne mianem „eklektycznego” (s. 19). Decyzja tak szerokiego doboru podejść i metod jest w pełni uzasadniona charakterem pracy, czyli specyficznym przedmiotem analiz i założonymi celami. Niektórzy odwołując się do pewnego *usus* mogą mieć zastrzeżenia co do użycia wyrażenia „metody diachroniczne” oraz „metody synchroniczne” (s. 19), preferując pojęcie „podejścia” (*approccio*). Puryści metodologiczni unikają również mówienia o metodzie historyczno-krytycznej w liczbie pojedynczej i akcentują wielość metod: „metody historyczno-krytyczne”.

Dane uzyskane z badań nad tekstem hebrajskim są konfrontowane w recenzowanej monografii z tekstem greckim LXX. Analiza porównawcza tekstu hebrajskiego i greckiego ma na celu nie tylko wskazanie na pewne tendencje, zwyczaje czy techniki translatorskie, których celem było uczynienie tekstu hebrajskiego bardziej zrozumiałym dla czytelnika greckiego (adaptacja, aktualizacja), ale również wskazanie na świadome zmiany mające konsekwencje teologiczne. Jak się okazuje, te ostatnie mogły iść w dwóch kierunkach: nadawanie tekstowi greckiemu (nowego) znaczenia teologicznego lub zaciemnianie/niwelowanie znaczenia teologicznego obecnego w tekście hebrajskim. Bezsprzecznie Autorka monografii wykazuje, że tłumacze greccy pozostali dziećmi swej hellenistycznej kultury pomimo gigantycznego wysiłku jaki włożyli w wierne odwzorowanie tekstu hebrajskiego.

Ocena merytoryczna. Ustawodawca zobowiązuje recenzenta do oceny czy omówiona powyżej od strony formalnej monografia stanowi „znaczący wkład” w rozwój dyscypliny nauki teologicznej (art. 219, ust. 1, pkt 2). W moim przekonaniu kryterium to jest spełnione w stopniu bardzo dobrym. Poniżej przedstawiam uzasadnienie tej konstatacji.

Kluczowa dla oceny merytorycznej wartości recenzowanej rozprawy jest ważność podjętego tematu, czy też waga problemu badawczego. Poznając kulturę starożytną współczesny badacz dochodzi do zaskakującego przekonania, że z pozoru banalna rzeczywistość ubioru pełniła w ówczesnych społecznościach istotną funkcję. Można ją określić jako „potwierdzenie i wzmacnianie ról społecznych, podkreślenie znaczenia osoby, która jest ważna lub atrakcyjna i/lub wskazanie na rolę lub status postaci” (za Kristine Garroway, *Growing Up in Ancient Israel. Children in Material Culture and Biblical Texts*, Archaeology and Biblical Studies 23; Atlanta, GA: SBL Press 2018, s. 176; cytat przywołany w recenzowanej monografii na s. 10). Ubranie rzeczywiście daje współczesnym czytelnikom tekstów starożytnych (w tym Biblii) wgląd w dawne, antyczne kultury, dając cenne wskazówki odnośnie do statusu, znaczenia (władzy), roli społecznej i dystrybucji naturalnych zasobów. W istocie można postawić znak równości między osobą a noszoną przez nią odzieżą. Choć temat starożytnych tekstyliów jest ważny, jak zauważa autorka, „nie doczekał się dotychczas całościowego i spójnego metodologicznie omówienia” (s. 11). Dr Anna Rambiert-Kwaśniewska doskonale wypełniła tę lukę w polskiej biblistyce pisząc trzy solidne rozprawy dotyczące terminologii surowców i tkanin biblijnych (monografia z 2019 r., ss. 302) oraz odzieży i innych produktów tekstylnych (monografie z 2022 r., ss. 196 – NT oraz 2023 r., ss. 580 – BH i LXX). Monografia przedstawiona jako osiągnięcie habilitacyjne jest z tych trzech rozpraw najobszerniejsza z racji rozległości badanego materiału (BH i LXX). Odnośnie do terminologii surowców i tkanin obecnych w LXX, jedyną monografią poświęconą temu tematowi jest praca wnioskodawczyni z 2019 r. Jak zauważa dr Rambiert-Kwaśniewska: „Dostępne narzędzia bibliologiczne – ani bazy pełnotekstowe, ani biblioteczne katalogi

i wyszukiwarki – nie pozwoliły dotrzeć do żadnych innych opracowań łączących temat LXX i terminów tekstylnych” (s. 16). Wypada jedynie życzyć, aby podjęta w trzech powyższych książkach tematyka została opublikowana w języku angielskim, stając się ważnym i – biorąc pod uwagę stan współczesnych badań – jedynym ujęciem aktualnej wiedzy nad biblijnymi tekstyliami, swoistym krytycznym *status quaestionis*. Autem wspomnianej monografii, tak jak i dwóch pozostałych, jest metodologiczna spójność oraz systematyczność, encyklopedyczność, holistyczność ujęcia tematu. Aby uświadomić sobie znaczącą skalę tego przedsięwzięcia, dodajmy, że Autorka przebadła ok. 65 terminów wersji hebrajskiej oraz ok. 55 w przypadku greckiej LXX.

Należy także dodać, że badania wnioskodawczyni dotyczące wybranych szczegółowych kwestii są do pewnego stopnia nowatorskie i jako takie znalazły uznanie w międzynarodowym środowisku badaczy, czego świadectwem są publikacje w prestiżowych periodykach: „How Did the Biblical Authors Perceive the Colour Behind the Term ἐρυθρός?”, *Biblical Theology Bulletin* (2024 – accepted for publication); „The Little Known Language of Biblical Colors: The Example of μέλας in the Septuagint and the New Testament”, *Biblical Theology Bulletin* 53/2 (2023) 122–134; „What Do Byssus and Crimson Imply about the Hebrew Bible and the Septuagint”, *The Biblical Annals* 8/3 (2018) 297–317.

Odnosząc do podstawowych konkluzji monografii z 2023 r., stanowiących o uznaniu tej pracy za „znaczny wkład” do dyscypliny, można wymienić trzy płaszczyzny wniosków: (1) leksykalna (precyzyjna identyfikacja desygnatów stojących za poszczególnymi terminami hebrajskimi i greckimi; może to mieć przełożenie na współczesne tłumaczenia tekstu biblijnego, ewentualną korektę zwyczajowych terminów); (2) komunikacyjna (terminy zawierają komunikaty/informację dotyczącą symboliki czy teologii tekstu, np. rodzaj i kolor szat wskazuje na status społeczny bohatera); (3) translatorska (identyfikacja strategii translatorskich jakimi posługiwali się tłumacze greccy oraz inspiracji tekstylnych pochodzących z własnego środowiska hellenistycznego czy egipskiego). Należy zauważyć, że wnioski – zebrane syntetycznie w zakończeniu – są wyważone, stroniące od nadmiernego entuzjazmu i nieuprawnionej ekstrapolacji, jak i przesadnego minimalizmu (np. s. 545-546). Są one świadectwem uczciwości badawczej Autorki, która potrafi krytycznie spojrzeć na dostępne dane bez kreowania – niestety zbyt często oczekiwanych – atrakcyjnych uproszczeń i uogólnień. Dr Rambiert-Kwaśniewska doskonale operuje w swych analizach warszatem filologicznym oraz całą dostępną współczesną wiedzą historyczną i biblijną, a konkretnie metodami egzegetycznymi, teoriami na temat powstania Pięcioksięgu oraz kanonu biblijnego, teologią kryjącą się za poszczególnymi obrazami i symbolami oraz kontekstem historyczno-kulturowym starożytnego Bliskiego Wschodu uwzględniającym w badaniu tekstu BH i LXX wpływy babilońskie, perskie, egipskie, greckie i rzymskie.

Podsumowując, w zaprezentowanej rozprawie dr Rambiert-Kwaśniewska wykazała się świetnym warszatem filologicznym i egzegetycznym, bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu oraz rozległą wiedzą na temat starożytnych kultur Bliskiego Wschodu oraz Grecji i Rzymu. W przedstawionej monografii Habilitantka dokonała wielu bardzo dokładnych analiz, wyciągnęła z nich poprawne wnioski oraz krytycznie i właściwie oceniła poglądy innych badaczy. Wszystko to świadczy o wysokich umiejętnościach naukowych Autorki. Aspekt merytoryczny przedstawionej monografii nie pozostawia wątpliwości, że dr Anna Rambiert-Kwaśniewska powinna być uznana za samodzielnego pracownika naukowego.

3. Trzecie kryterium: Istotna aktywność naukowa

Ustawodawca stawia przed osobami wnioskującymi o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego kryterium wykazania się „istotną aktywnością naukową (...) realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej” (art. 219, ust. 1, pkt 3). W mojej ocenie aktywność naukowa dr Anny Rambiert-Kwaśniewskiej spełnia to kryterium. Świadczą o tym poniżej wyszczególnione najważniejsze fakty z jej działalności naukowej.

Dr Rambiert-Kwaśniewska realizowała swą działalność naukową w więcej niż jednej uczelni wyższej. Otóż, Wnioskodawczyni od 2010 r. do dziś, w ramach różnych umów (zlecenia i stałe) pracuje jako dydaktyk i badacz w Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu. Jednocześnie od 2010 do 2016 r., jako doktorantka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego; prowadziła ona na Uniwersytecie Wrocławskim wykłady i ćwiczenia z zakresu języka greckiego, paleografii greckiej, geografii Śródziemnomorza, Nowego Testamentu i apokryfów Nowego Testamentu oraz proseminarium biblijne. Już po swoim doktoracie z teologii (2013 r.), wnioskodawczyni kilkakrotnie (2014-2017, 2018/2019, 2021/2022) w ramach umów-zleceń współpracowała z Katedrą Judaistyki im. Tadeusza Taubego Uniwersytetu Wrocławskiego prowadząc w semestrach zimowych ćwiczenia ze starożytnej historii Żydów.

Biorąc pod uwagę kryterium komponentu międzynarodowego w działalności naukowej należy odnotować (1) dwie publikacje w zagranicznym periodyku *Biblical Theology Bulletin* będące efektem pracy w zespole badawczym *The Language of Colour in the Bible* (od 2017 r.) powstałym w ramach dorocznych spotkań *European Association for Biblical Studies*, (2) pracę recenzenta dla wydawanego przez Papieski Instytut Biblijny w Rzymie prestiżowego czasopisma *Biblica*, (3) członkostwo w międzynarodowych stowarzyszeniach naukowych (*The International Organization for Septuagint and Cognate Studies*, *European Association for Biblical Studies* oraz *Society of Biblical Literature*), (4) roczne kilkutygodniowe kwerendy w bibliotekach Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie oraz École biblique et archéologique française de Jérusalem (lata 2013-2020), (5) nagrodę rektorską za zaangażowanie w rozwijaniu kontaktów międzynarodowych, (6) studia w Rothberg International School na Hebrew University of Jerusalem (2014), (7) tygodniowy staż naukowy na University of Malta (2019), (8) udział w pięciu seminariach naukowych (*seminario di aggiornamento*) organizowanych w Rzymie przez Papieski Instytut Biblijny, (9) udział w dwóch 5-dniowych warsztatach translatorskich organizowanych w Rzymie przez Nida Institute (USA) oraz Papieski Uniwersytet Urbaniański w Rzymie (2017, 2018), (10) wygłoszenie referatu na dorocznym spotkaniu EABS w Sofii (lipiec 2024). Wobec powyższego, uważam, że kryterium umiędzynarodowienia działalności naukowej Wnioskodawczyni jest spełnione w stopniu więcej niż zadawalającym.

Odnosząc się do kryterium istotności działalności naukowej należy wskazać kilka obszarów badawczych, w których Wnioskodawczyni może poszczycić się ważnymi (tj. istotnymi) dokonaniem. Znalazły one swój wyraz w publikacjach. Pierwszym obszarem jest translatoryka biblijna. Tutaj dr Rambiert-Kwaśniewska poszczycić się może kilkoma publikacjami dotyczącymi kwestii ekwiwalentów greckich dla terminów hebrajskich (trzy artykuły), aktualizacji tekstu greckiego (hebrajska „wełna z Sahar” zmieniona w grece na „wełna Miletu” w Ez 27,18 – jeden artykuł; greckie syreny w miejsce hebrajskich szakali i strusi – jeden artykuł), chromatologii biblijnej (jeden artykuł na temat znaczenia terminu μέλας) i inwektyw w tekstach św. Pawła (jeden artykuł). Drugim obszarem badawczym jest terminologia tekstylna. Tutaj prócz monografii stanowiącej osiągnięcie habilitacyjne należy wskazać na dwie wcześniejsze monografie, wspomniane już powyżej (*Włókna i tkaniny* –

2019, *Tekstylija w Nowym Testamencie* – 2022). Trzecim obszarem jest relacja między epistolografią Pawła z Tarsu a hellenizmem. Wnioskodawczyni jest autorką monografii (doktorat opublikowany w 2014 r.) oraz trzech artykułów dotyczących metafor agonistycznych w listach Pawłowych, a także artykułu dotyczącego relacji między rzymskim systemem dróg a działalnością ewangelizacyjną Pawła („Święty Paweł na macedońskim odcinku Via Egnatia”). Czwartym obszarem badawczym są kwestie rodzinne i kobiece w epistolografi Pawła z Tarsu i 1P. Tematyce tej, niezwykle aktualnej i gorąco dyskutowanej z racji oskarżeń o mizoginizm kierowanych pod adresem Pawła, poświęcone są cztery artykuły. Jeden z nich, opublikowany w protestanckim czasopiśmie *Theologica Wratislaviensia*, dotyczy biblijnej argumentacji za ordynacją kobiet. Badania tekstów Pawłowych doprowadziły autorkę do wniosku, że – przynajmniej pod względem terminologicznym – Nowy Testament nie dostarcza żadnych argumentów wspierających ideę takiej ordynacji. Piątym i ostatnim obszarem badawczym są studia w których zastosowana jest metoda semantyczna. Wskazać tutaj można na cztery artykuły. Na powyżej wskazany dorobek naukowy składa się zatem cztery książki, siedemnaście artykułów oraz pięć rozdziałów w monografiach naukowych. W sumie daje to liczbę dwudziestu sześciu tekstów naukowych, których niekwestionowana merytoryczna wartość stanowi świadectwo istotnej aktywności naukowej dr Rambiert-Kwaśniewskiej, a także jej znacznego wkładu w dziedzinę nauk teologicznych w zakresie biblistyki.

Należy także zwrócić uwagę na dorobek recenzyjny Wnioskodawczyni jako autorki artykułu recenzyjnego, dziewięciu recenzji książek oraz kilkudziesięciu recenzji artykułów dla czasopism krajowych oraz prestiżowego włoskiego periodyku *Biblica*. Dr Rambiert-Kwaśniewska pełniła także funkcję sekretarza redakcji *Wrocławskiego Przeglądu Teologicznego* (2014-2018) oraz od 2020 r. jest jednym z merytorycznych redaktorów działu NT w kwartalniku *Verbum Vitae*, co świadczy o uznaniu jej naukowych kompetencji przez świat akademicki.

Nie bez znaczenia jest także imponująca działalność popularyzująca naukę. Wystarczy jedynie wspomnieć o pięciu książkach popularno-naukowych (w tym dwa tomy komentarzy biblijnych w serii „Biblia Impulsy”) i popularnych, programach telewizyjnych (m.in. dwanaście wykładów w ramach Telewizyjnego Uniwersytetu Biblijnego emitowanych w latach 2017-2020) i licznych audycjach radiowych, wykładach, odczytach i konferencjach.

4. Wniosek końcowy

Odnosząc się od powyżej wskazanych ustawowych kryteriów oceny wniosku osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego uważam, że dr Anna Rambiert-Kwaśniewska spełnia wymagane kryteria: (1) posiada stopień doktora w dziedzinie nauki teologiczne; (2) posiada w swym dorobku osiągnięcia naukowe, które wnoszą znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki teologiczne oraz (3) wykazała się istotną aktywnością naukową na więcej niż jednej uczelni krajowej, w tym także aktywnością zagraniczną. Swym dorobkiem Wnioskodawczyni dowodzi znakomitego przygotowania specjalistycznego i na pewno zasługuje na status samodzielnego pracownika naukowego. Moja opinia w sprawie nadania Jej stopnia doktora habilitowanego jest pozytywna.

Katolicki Uniwersytet Lubelski
Jana Pawła II
Wydział Teologii
ks. dr hab. Adam Kubiś
Ks. dr hab. Adam Kubiś, prof. KUL